

MiRA-Senterets høringsuttalelse – rettshåndhevende myndigheters og Europols tilgang

Oslo, 14.06.2021

MiRA-Senteret viser til høring datert 03.05.2021 om endringer i utlendingsloven og utlendingsforskriften om rettshåndhevende myndigheters og Europols tilgang og takker Justis- og beredskapsdepartementet for muligheten til å komme med våre innspill.

MiRA-Senteret er en landsdekkende nettverksorganisasjon som har 30 års erfaring med spørsmål knyttet til likestilling og juridiske rettigheter for kvinner og unge jenter med minoritetsbakgrunn i Norge. Senteret har ingen partipolitisk tilknytning og tilhører ingen bestemt religiøs eller etnisk gruppe.

Om høringsuttalelsen:

Justis- og beredskapsdepartementet foreslår i høringsnotatet endringer i utlendingsloven og utlendingsforskriften. Dette angående rettshåndhevende myndigheters og Det europeiske politibyrå (Europol) adgang til å anmode om å sammenligne fingeravtrykks-opplysninger med opplysninger som er lagret i Eurodacs sentralsystem. Endringsforslaget skjer i forbindelse med at Norge den 24.oktober 2019 undertegnet en tilleggsprotokoll som gjør at Norge, sammen med de øvrige Schengen-tilknyttede statene nå er en del av bestemmelsene i Eurodac-forordningen som gjelder rettshåndhevende myndigheters tilgang til sentralregisteret. Høringsnotatet omhandler således ikke *hvorvidt* Norge skal gjennomføre protokollen og Eurodac-forordningens bestemmelser om sammenligning av opplysninger for rettshåndhevelsesformål, men *hvordan* dette skal gjennomføres.

Departementet anser endringen som viktig med tanke på å gi politiet tilgang på relevant og tilgjengelig informasjon. Dette med sikte på å forebygge, avdekke eller etterforske terrorisme og andre alvorlige straffbare handlinger.

MiRA-Senterets generelle standpunkt:

MiRA-Senteret anerkjenner departementets og Norges behov for å effektivt kunne innhente opplysninger om personer som kan utgjøre en trussel mot Norge og norske interesser. Samtidig inneholder utlendingsmyndighetenes datasystem informasjon om en stor gruppe mennesker, og det er kun et fåtall av disse som det vil være grunnlag for å hevde utgjør en trussel mot Norge og norske interesser. Vi er derfor spesielt bekymret for hvordan praksisen for enkeltvurderingene knyttet til «nødvendigheten» av innhenting av asylsøkeres personinformasjon blir gjort.

Utvidet søketilgang i utlendingsmyndighetenes datasystem- kan bli til brudd på asylsøkeres rett til personvern

Departementet foreslår å innlemme i norsk rett at rettshåndhevende myndigheters og Det europeiske politibyrå (Europol) skal ha adgang til å anmode om å sammenligne fingeravtrykks-opplysninger med opplysninger som er lagret i Eurodacs sentralsystem. Slik rettshåndhevende myndigheters tilgang til Eurodac er begrenset til å søke etter fingeravtrykk. Det kan også først søkes i Eurodac etter at søk i nasjonale fingeravtrykkregistre, visuminformasjonsystemet (VIS)¹ og Prüm-systemet² er gjennomført og det ikke fører til identifisering av vedkommende. Departementet påpeker videre at sammenligningen skal være «nødvendig» for å forebygge, avdekke eller etterforske terrorhandlinger eller andre alvorlige straffbare handlinger.

Departementets vurdering er at det er tungtveiende samfunnsmessig behov for å gi rettshåndhevende myndigheter og Europol tilgang til å sammenligne fingeravtrykksopplysninger med Eurodac-opplysninger med henblikk på å forebygge, avdekke eller etterforske terrorhandlinger eller andre alvorlige straffbare handlinger. DNA og fingeravtrykk kan i noen tilfeller helt klart være et viktig verktøy i avdekking eller etterforskning av terrorisme. Noe vi blant annet har sett i forbindelse med terroraksjonen i Paris i november 2015, der man flere måneder senere fant fingeravtrykk og DNA fra en av terroristen i en leilighet i Brussel ¹.

Samtidig har MiRA-Senteret en rekke erfaringer knyttet til at skjønnsmessige vurderinger, der det skal vurderes rundt «nødvendigheten» av å innhente personinformasjon ofte har en tendens til å mistenkeliggjøre asylsøkere i større grad enn det som faktisk er nødvendig. Når en slik endring allikevel skal innføres mener vi derfor det er svært viktig at man spesifiserer hvordan vurderinger knyttet til *nødvendighet* skal utføres, og det må spesifikt komme frem at politiet i hvert enkelt tilfelle må grunngi sin interesse for innsyn, samtidig som det må sikres et ryddig ansvarsforhold mellom ulike ansvarshavere av prosessen.

Økt fokus på forebygging av terrorhandlinger heller enn strengere kontroll av asylsøkere

MiRA-Senteret er svært kritiske til de stadige innstramningene i utlendingsloven og utlendingsforskriften og mener, også i dette tilfelle at endringsforslagene bærer preg av innvandringsregulerende hensyn. Dette heller enn et fokus på å sikre alle asylsøkeres rettigheter og personvern. Vi mener også at utvidet søketilgang i utlendingsmyndighetenes datasystem ikke kan brukes som et forebyggende verktøy i arbeidet mot terrorhandlinger og mener det er i det forebyggende arbeidet mot terrorhandlinger at Norge, og resten av Europa bør ha hovedfokuset sitt.

Som forsker, Stian Lid ved UIO har uttalt, er det ikke så mye man kan forebygge når personen først er blitt aktiv i ekstremistiske nettforum. Inn i forebyggingsarbeidet legger han og hans medforskere videre vekt på at det er helt essensielt med inkludering, blant annet gjennom etableringen av trygge lokalsamfunn, samtidig med at vi må motvirke ekstremistiske

¹ Aftenposten (2016) Fingeravtrykk og DNA fra Paris-terrorist på rømmen funnet i leilighet i Brussel.
<https://www.aftenposten.no/verden/i/EowGI/fingeravtrykk-og-dna-fra-paris-terrorist-paa-roemmen-funnet-i-leilighet>

holdninger. Det er også viktig med samtidig styrking av det offentlige apparatet slik at de har nødvendig kompetanse og tiltak for å identifisere personer i risikozonen².

MiRA-Senteret mener at dette er viktige perspektiver og ta med seg. Norge har et internasjonalt ansvar i og verne om asylsøkere og deres rettigheter og inn i dette arbeidet er det viktig både og bidra til kompetanseheving, blant annet knyttet til hvilke risikofaktorer som kan føre til radikaliserings, og til hva man kan gjøre hvis man blir bekymret for om noen er i fare for dette.

MiRA-Senteret takker for muligheten til å gi innspill og håper våre bemerkninger blir tatt i betraktning.

Med vennlig hilsen

MiRA-Senteret

Fakhra Salimi

Leder

Anne Berit Sodal

Adm. ansvarlig

² Forskning.no (2019) *Fire tiltak for å forebygge radikaliserings* Stian Lid og Geir Heierstad: Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme. Gyldendal, 2019. (Sammendrag) <https://forskning.no/oslomet-partner-terrorisme/fire-tiltak-for-a-forebygge-radikaliserings/1564377>